

Kunnen leerlingen wat ze moeten kunnen?

Onderzoek naar de doorlopende leerlijn op het gebied van werkwoordspelling

MARJOLEIN VAN DER HORST, HUUB VAN DEN BERGH

& JACQUELINE EVERS-VERMEUL

In dit onderzoek is aandacht besteed aan de werkwoordspelling van havo- en vwo-leerlingen uit verschillende klassen. Er is onderzocht of deze leerlingen kunnen wat zij volgens de commissie-Meijerink zouden moeten kunnen. Bij 209 leerlingen is een dictee afgenomen en elke leerling schreef een korte, zelfbedachte tekst. Leerlingen blijken door de leerjaren heen niet beter te worden in werkwoordspelling. Tevens sluiten de niveaus van de commissie-Meijerink niet goed aan bij de hedendaagse havo- en vwo-leerling: havisten voldoen niet aan de gewenste niveaus, terwijl de vwo-leerlingen al in klas 1 vrijwel alle vaardigheden beheersen.

‘Twee derde van de PABO-studenten zakt op de taaltoets!’ Dit stond drie jaar geleden in *Onze Taal* (Grezel, 2007). Van de Gein (2010) concludeert dat eindexamenkandidaten in het vwo slechter zijn in werkwoordspelling dan leerlingen in groep 8 van het basisonderwijs. Het spellingonderwijs ligt onder vuur: hoe kunnen afgestudeerde havisten en vwo’ers te weinig besef hebben van de spellingsregels?

De commotie over studenten die de Nederlandse spelling niet goed beheersen, heeft ertoe geleid dat wetenschappers

(Meijerink, 2008; Meijerink e.a., 2009) een verandering binnen het spellingonderwijs in het voortgezet onderwijs willen bewerkstelligen. Hierbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan werkwoordspelling. Tot nu toe worden leerlingen voor het laatst op hun werkwoordspellingvaardigheden officieel getoetst tijdens de Cito-toets in groep 8 (Van den Bergh, Van Es & Spijker, 2010). In het voortgezet onderwijs staat werkwoordspelling niet in de eindtermen, wat betekent dat elke school zelf bepaalt hoeveel aandacht er aan dit spellingsonderdeel wordt besteed (Meijerink, 2008).

Referentieniveaus

De Expertgroep doorlopende leerlijnen (Meijerink, 2008, 2009) heeft een eerste stap in de richting van duidelijke eindtermen in het spellingonderwijs gezet. Deze commissie gaat ervan uit dat een leerling tijdens zijn middelbare schooltijd een leerlijn moet doorlopen, die te zien is in de referentieniveaus die voor de verschillende gebieden van ons taalonderwijs gespecificeerd zijn. Taalbeschouwing, met een onderdeel werk-

NIVEAU	BASISKWALITEIT	DREMPEL
1F	Eind basisonderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo	van vmbo naar mbo
3F	Eind mbo-4 en havo	Van vo en mbo naar ho
4F	Eind vwo	Van vo naar wo

Tabel 1. Referentieniveaus

woordspelling, is één van die gebieden. De referentieniveaus moeten een betere instroom van het voortgezet onderwijs naar het mbo/hbo/wo bewerkstelligen (Haarhuis, 2008). Docenten weten dan immers wat instromende leerlingen moeten kunnen en wat doorstromende leerlingen kunnen.

De referentieniveaus geven aan welk niveau een leerling aan het einde van een opleiding zou moeten beheersen (zie tabel 1). Dit zijn *fundamentele* niveaus (drempelniveaus). Zo moet een leerling tenminste niveau 1F beheersen om door te kunnen stromen naar

het voortgezet onderwijs. Daarnaast worden *streefniveaus* onderscheiden. Leerlingen met een grotere taalvaardigheid dan hun klasgenoten kunnen streven naar een hoger niveau dan het fundamentele niveau dat bij hun schoolsoort past.

Vaardigheden werkwoordspelling

Op het gebied van de werkwoordspelling waren er geen duidelijke criteria voor wat leerlingen op een bepaald moment in hun

NIVEAU	CATEGORIE	REGEL	VOORBEELD
2F	C7	Tegenwoordige tijd, stam op -d enkelvoud	Word(t)
2F	C8	Tegenwoordige tijd (zwakke) werkwoorden enkelvoud	Antwoord(t)
2F	C9	Verleden tijd zwakke werkwoorden met stam op -d of -t enkelvoud	Antwoordde
3F	C10	Voltooid deelwoord eindigend op -d	Gebeurd, gevreesd, gereisd

Tabel 2. Niveau 2F en 3F voor werkwoordspelling

schoolloopbaan moeten kunnen (Meijerink, 2008). De Expertgroep heeft verschillende regels voor werkwoordspelling gekoppeld aan de opgestelde niveaus (zie tabel 2 voor een selectie).

De veronderstelling is dat eerder verworven kennis onderhouden moet worden. Op niveau 4 dient een leerling dan ook nog steeds alle regels uit tabel 2 te beheersen.

De referentieniveaus hebben ertoe geleid dat scholen aan de slag zijn gegaan om een nieuw taalbeleid te implementeren. De verwachting is dat de niveaus en de gestelde criteria van de Expertgroep in 2013-2014 voor het eerst terug te vinden zullen zijn in het curriculum voor het voortgezet onderwijs (Lefterink, 2009; Bonset, 2010).

Kritische noten

Het is voor het eerst dat de eindtermen voor spelling in het voortgezet onderwijs op deze manier worden geëxpliciteerd. Desondanks worden er vraagtekens geplaatst bij de niveaus zoals beschreven in het referentiekader. Op dit moment zijn er alleen meetbare resultaten bekend van de Cito-toets en van het eindexamen, waardoor alle niveaus tussen de Cito-toets en het eindexamen meer gebaseerd lijken op een *educated guess* dan op wetenschappelijk onderbouwde resultaten (Van den Bergh e.a., 2010). Van de Gein (2010) is dan ook van mening dat de referentieniveaus niet goed zijn ingeschat. Zo zou een deel van de leerlingen op de basisschool meer kunnen dan volgens de referentieniveaus van hen verwacht wordt. Zij zouden zelfs al kunnen wat een leerling volgens de Expertgroep pas na vier of vijf jaar voortgezet onderwijs hoeft te beheersen (Van de Gein, 2010).

De Expertgroep veronderstelt op basis van empirisch onderzoek dat leerlingen in het voortgezet onderwijs relatief weinig voor-

uitgang boeken op het gebied van spelling (Meijerink, 2008). Tevens wordt geconcludeerd dat aan spelling in het voortgezet onderwijs weinig tot geen aandacht meer wordt besteed. Bonset (2010) stelt daar tegenover dat er wel degelijk aandacht wordt besteed aan spelling, maar dat het onderwijs daarin ineffectief is: er is vooral sprake van herhaling, niet van uitbreiding van de lesstof. Bovendien concluderen Kuhlemeijer & Van den Bergh (1989) en Van den Bergh, Van Es & Spijker (2010) dat leerlingen gemiddeld niet zo slecht scoren op werkwoordspelling als wordt verondersteld: een klein deel van de leerlingen is verantwoordelijk voor een groot deel van de gemaakte spelfouten. Tevens stellen Van den Bergh e.a. (2010), in tegenstelling tot Van de Gein (2010), dat de commissie-Meijerink te positief is geweest met haar voorspelling. De moeilijkere vormen van werkwoordspelling blijken eind havo/vwo niet beheerst te worden. Maar Van den Bergh e.a. (2010) concluderen ook, in tegenstelling tot Van de Gein (2010), dat havo- en vwo-leerlingen een betere beheersing hebben van werkwoordspelling dan leerlingen uit het primair onderwijs.

De Expertgroep stelt als criterium dat leerlingen in staat moeten zijn om spelfouten in eigen teksten te vermijden of te verbeteren. Hierbij veronderstelt zij dat de kans dat leerlingen fouten maken kleiner is in een toets dan in eigen schrijfwerk. Onderzoek heeft aangetoond dat leerlingen in de vierde klas van havo/vwo in de meerderheid niet in staat zijn om fouten in de werkwoordspelling in hun eigen teksten tot op het gewenste niveau te verbeteren (Meijerink, 2008). In ander onderzoek wordt echter geconcludeerd dat leerlingen in een zelfgeschreven tekst moeilijkere werkwoordspelling vermijden en dat in deze teksten dan ook amper fouten in werkwoordspelling worden gemaakt (Van den Bergh e.a., 2010; Bonset, 2010).

Onderzoeksvraag

Leerlingen in 4-vmbo blijken taalniveau 2F niet te beheersen (Meijerink e.a., 2009). De vraag rijst hoe het is gesteld met het beheersingsniveau van havo- en vwo-leerlingen. Daarom is in dit onderzoek aandacht besteed aan de ontwikkeling van werkwoordspelling bij havoleerlingen in klas 1 tot en met 4 en vwo-leerlingen in klas 1 tot en met 5. Er is onderzocht of er een verschil is tussen havo en vwo en of er een ontwikkeling wordt waargenomen. De vraag is of deze ontwikkeling positief (de leerlingen worden beter) dan wel negatief is (de leerlingen worden slechter), ofwel: of leerlingen aan het begin van hun middelbare schooltijd beter of slechter scoren

dan leerlingen aan het eind van het voortgezet onderwijs. De literatuur is hierover niet eenduidig (Van de Gein, 2010; Van den Bergh e.a., 2010).

Methode

Proefpersonen

Het onderzoek is bij verschillende vakken afgenomen onder 209 leerlingen (109 jongens, 100 meisjes) van één school. De leerlingen krijgen in de onderbouw les van andere docenten Nederlands dan in de bovenbouw. De docenten geven les aan zowel havo als vwo. De indeling van een leerling in havo of vwo wordt bepaald door een combinatie van de

KLAS	GEMIDDELDE LEEFTIJD	PERCENTAGE JONGENS	PERCENTAGE DYSLECTEN	GEMIDDELD CIJFER NL (SD)
1 havo (N=31)	12,5	38,7	29,0	7,2 (0,9)
2 havo (N=29)	14,1	62,1	13,8	6,1 (1,3)
3 havo (N=30)	15,1	36,7	23,3	6,8 (0,7)
4 havo (N=23)	16,6	37,5	20,8	6,5 (0,6)
1 vwo (N=14)	12,2	53,8	0,0	7,5 (1,0)
2 vwo (N=22)	13,6	45,5	0,0	7,6 (0,8)
3 vwo (N=15)	14,5	40,0	13,3	7,4 (0,5)
4 vwo (N=26)	15,7	61,5	7,7	6,8 (0,8)
5 vwo (N=19)	16,9	57,9	15,8	6,7 (0,7)

Tabel 3. Achtergrondinformatie proefpersonen

Cito-score, het advies van de basisschool en de wens van de ouders. Achtergrondinformatie over de proefpersonen staat weergegeven in tabel 3.

Materiaal

De leerlingen vulden een vragenlijst met achtergrondinformatie in. Vervolgens is bij alle leerlingen een dictee afgenomen, dat is ontwikkeld en gebruikt door Van den Bergh e.a. (2010). Het dictee bevat verschillende werkwoordspellingmoeilijkheden op niveau 2F, 3F en 4F (zie de voorbeelden 1, 2 en 3). Er vanuit gaande dat niveau 1F door de leerlingen op alle niveaus wordt beheerst, is dit niveau niet afgenomen (Van den Bergh e.a., 2010). Voor elke vaardigheid zijn vijf zinnen geconstrueerd.

1. In de auto rijdt (C7) het opaatje dat morgen verhuist (C8).
2. Hij antwoordde (C9): ‘s Avonds gebeurt (C8) dat nooit’.
3. Dat is per ongeluk gebeurd (C10).

Tenslotte schreven de leerlingen zelf een tekst van ongeveer een half A4'tje. De opdracht luidde: 'Leg uit wat volgens jou het nut is van huiswerk.'

Beheersing

De Expertgroep doorlopende leerlijnen veronderstelt dat leerlingen een regel beheersen wanneer zij de regel in 80% van de gevallen correct schrijven. Wanneer in dit artikel wordt gesproken over 'beheersing' door een bepaald onderwijsniveau (bijvoorbeeld 1-vwo), betekent dit dat tenminste 75% van de leerlingen de betreffende regel in 80% van de gevallen correct toepast.

Verwerking van de resultaten

Alle dictees en zelfgeschreven teksten zijn door één beoordelaar nagekeken. Tien dictees en teksten zijn ook door een tweede beoorde-

laar nagekeken. Over de dictees waren beide beoordelaars het voor 100% eens. In de zelfgeschreven teksten werden door de eerste beoordelaar twee werkwoordfouten over het hoofd gezien en één werkwoord kreeg van de ene beoordelaar categorie 1 (Werkwoorden tegenwoordige tijd met stam op -d/-t, meervoud) toegekend, terwijl de andere beoordelaar dit in categorie 4 in zou delen (Infinitief van werkwoorden met stam op -d/-t).

Resultaten

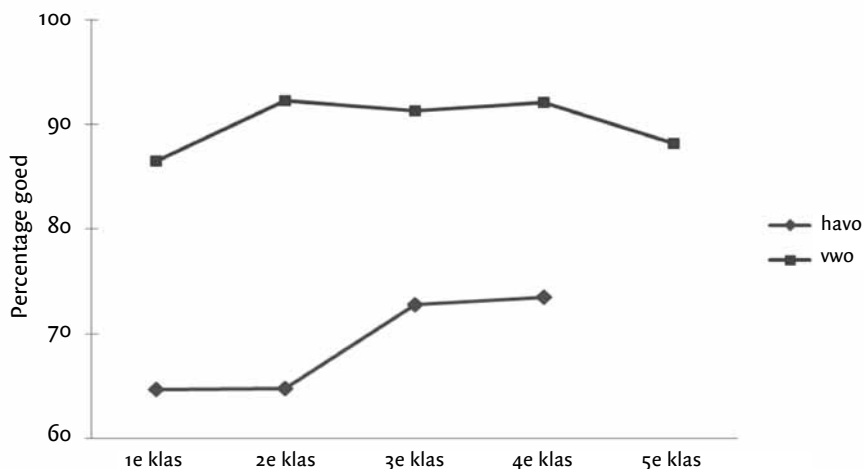
Bij de resultaten is onderscheid gemaakt tussen de resultaten van de dictees en van de zelfgeschreven teksten. Er is gekeken naar de verschillen tussen havo en vwo. Tevens zijn de verschillen tussen leerjaren onderzocht.

Dictee: verschillen tussen havo en vwo

De resultaten tonen aan dat havisten significant meer fouten maken in werkwoordspelling dan vwo-leerlingen ($F_{1, 209} = 111,6$; $p < 0,001$), ook wanneer de dyslectische leerlingen niet mee zijn genomen in de meting ($F_{1, 177} = 111,4$; $p < 0,001$). Figuur 1 laat zien dat er grote verschillen zijn tussen de gemiddelde scores van havo- en vwo-leerlingen. Over alle leerjaren heen beheerst gemiddeld 86,6% van de vwo-leerlingen de getoetste werkwoordspellingsregels, tegenover 64,7% van de havo-leerlingen. Ook wordt duidelijk dat er geen ontwikkeling in werkwoordspelling aangetoond kan worden: havo- noch vwo-leerlingen worden beter door de leerjaren heen ($F_{4, 209} = 2,1$; $p = 0,08$).

Dictees: fouten per categorie

Tabel 4 geeft de verschillende fouten per leerjaar weer. De tabel laat zien dat leerlingen uit 3- en 4-havo en 1 tot en met 5-vwo categorie 7 (tegenwoordige tijd, stam op -d enkelvoud) op niveau 2F beheersen. 76,7% van de 3-havoleerlingen schrijft 80% van de

Figuur 1. Percentage goed geschreven werkwoordsvormen havo/vwo

woorden uit categorie 7 correct. Het verschil in fouten tussen havo en vwo is significant in categorie 7 ($F_{1, 209} = 32,2$; $p < 0,001$).

Ook in categorie 8 (tegenwoordige tijd (zwakke) werkwoorden enkelvoud) zijn de verschillen tussen havo- en vwo-leerlingen

significant ($F_{1, 209} = 54,9$; $p < 0,001$). Opvallend bij deze categorie is het hoge foutenpercentage bij de havisten. Hoewel C8 is ingeschaald op niveau 2F, beheerst in 4-havo slechts 33,3% van de leerlingen deze regel. Ondanks dat deze regel door de

KLAS	C7 % goed (2F) In de auto rijdt het opaatje...		C8 % goed (2F) ...dat morgen verhuist		C9 % goed (2F) Hij antwoorde		C10 % goed (3F) Dat is per ongeluk gebeurd	
	havo	vwo	havo	vwo	havo	vwo	havo	vwo
1	67,7	100,0	51,6	76,9	48,4	84,6	32,3	69,2
2	65,5	95,5	44,8	77,3	41,4	100,0	44,8	81,8
3	76,7	93,3	33,3	73,3	66,7	100,0	70,0	100,0
4	79,2	100,0	33,3	92,3	75,0	88,5	62,5	100,0
5		95,5		84,2		89,5		78,9

Tabel 4. Beheersing per categorie

vwo-leerlingen wel op het gewenste niveau wordt beheerst, is ook hier het foutenpercentage aanzienlijk hoger dan in de andere categorieën die zijn ingeschaald op niveau 2F.

Categorie 9 (verleden tijd zwakke werkwoorden met stam op -d of -t enkelvoud) wordt bij de havisten alleen door de 4-havoleerlingen beheerst. De vwo-leerlingen beheersen deze regel daarentegen al vanaf jaar 1. Deze niveauverschillen zijn significant ($F_{1, 209} = 54,5; p < 0,001$).

Tenslotte wordt ook in categorie 10 (voltooid deelwoord eindigend op -d) een significant verschil tussen havisten en vwo'ers waargenomen ($F_{1, 209} = 31,3; p < 0,001$). Opvallend is dat leerlingen uit 4-havo de C10-regel niet beheersen, terwijl zij dat volgens de referentieniveaus in het eindexamenjaar wel zouden moeten.

Zelfgeschreven teksten

Bij de zelfgeschreven teksten is het schoolniveau van de leerlingen niet van invloed op het totaal aantal werkwoorden (in categorie 1 t/m 10) dat zij gebruiken. Wel blijken leerlingen door de jaren heen steeds meer verschillende werkwoordvormen te gaan hanteren in de zelfgeschreven teksten ($F_{4, 209} = 6,8; p < 0,001$). Er is geen significante ontwikkeling in het aantal fouten dat leerlingen in verschillende leerjaren maken ($F_{4, 209} = 0,70; p = 0,60$).

In de zelfgeschreven teksten maken de meeste leerlingen zeer weinig tot geen fouten. Alle klassen zijn in staat om de tekst voor (meer dan) 80% correct te schrijven.

Werkwoordvormen van het type C1 (werkwoorden tegenwoordige tijd met stam op -d/-t, meervoud) worden significant steeds meer gebruikt door de leerjaren heen ($F_{4, 209} = 10,0; p < 0,001$), net als werkwoordvormen uit categorie 10 (voltooid deelwoord eindigend op -d) ($F_{4, 209} = 3,4; p < 0,05$). Leerlingen in alle klassen maken in hun zelfgeschreven

teksten het meest gebruik van categorie 8 (tegenwoordige tijd (zwakke) werkwoorden enkelvoud). Vaak worden dezelfde werkwoorden aangehaald (vinden, worden, leren), wat te verklaren is vanuit de opdracht. Bij C8 is een ontwikkeling zichtbaar: leerlingen uit de vierde en de vijfde klas gebruiken deze vorm op beide niveaus meer dan leerlingen uit de eerste klas ($F_{4, 209} = 4,7; p = 0,001$).

Veelplegers

Opvallend is dat een klein deel van de leerlingen verantwoordelijk is voor een groot deel van de fouten. In totaal maken 21 leerlingen (10%) 9 of meer fouten in het dictee. Het niveau van de leerling heeft een significante invloed op het aantal 'veelplegers' ($F_{1, 207} = 16,7; p < 0,001$): 20 van de 21 (95,2%) zijn havist. Verder is er een verband tussen het aantal veelplegers en dyslexie ($r = 0,4$): 61,9% van de veelplegers is dyslectisch.

Ook in zelfgeschreven teksten maken weinig leerlingen veel fouten. Bij deze teksten schrijven 14 leerlingen (6,7%) 45% of meer van de gebruikte werkwoordsvormen fout. Er is geen significante invloed van dyslexie of van het niveau van de leerling op het aantal veelplegers: 2 van de 14 veelplegers (14,3%) zijn dyslectisch; 9 van de 14 veelplegers (64,3%) zitten op de havo.

Discussie

Kunnen leerlingen wat ze moeten kunnen?

Leerlingen dienen volgens de referentieniveaus niveau 2F te beheersen wanneer zij in 4-vmbo zitten. Wanneer leerlingen in 3/4-havo zitten of in 2/3-vwo, dient 75% van die leerlingen categorie 7, 8 en 9 uit tabel 2 te beheersen. Leerlingen in 5-havo dienen volgens de expertgroep niveau 3F te beheersen, evenals leerlingen uit 4/5-vwo.

Havoleerlingen maken volgens dit onderzoek in alle onderzochte categorieën

significant meer fouten dan vwo-leerlingen. Dyslexie beïnvloedt deze resultaten niet: ook wanneer de dyslectische leerlingen niet zijn meegenomen in de meting, maken havoleerlingen significant meer fouten dan vwo-leerlingen.

Meer dan 75% van de leerlingen in 3/4 havo beheerst categorie 7 (tegenwoordige tijd van werkwoorden met een stam op -d, enkelvoud). C9 (verleden tijd van zwakke werkwoorden met stam op -d of -t) wordt in 3-havo nog niet op het gewenste niveau beheerst, maar in 4-havo wel. Opvallend is echter dat categorie 8 (tegenwoordige tijd (zwakke) werkwoorden enkelvoud) zowel in 3- als 4-havo niet door de gewenste 75% wordt beheerst. In categorie 7 en 8 wordt geen significante ontwikkeling gevonden. In categorie 9 en 10 is wel een significante ontwikkeling waar te nemen: zowel havisten als vwo'ers worden door de leerjaren heen beter in deze categorieën. Havisten kunnen dus slechts gedeeltelijk wat zij volgens de referentiekaders moeten kunnen.

Leerlingen in 2-, 4- en 5-vwo beheersen alle regels behorend bij niveau 2F. Deze leerlingen scoren op niveau 2F zelfs veel hoger dan de gestelde 75%; zij kunnen dus meer dan ze volgens de referentiekaders zouden moeten kunnen. Opvallend is dat ook de leerlingen in 1-vwo alle regels op niveau 2F, behalve C8, al beheersen. Tevens beheersen leerlingen in 2-vwo-niveau 3F (C10) al, terwijl dit pas van hen wordt gevraagd in 4/5-vwo.

De Expertgroep veronderstelt dat leerlingen in staat moeten zijn om 80% van hun zelfgeschreven teksten correct te schrijven. Dit is het geval. Er is geen afname in het aantal fouten. Voor zowel het dictee als voor de zelfgeschreven teksten geldt dat een klein deel van de leerlingen verantwoordelijk is voor een groot deel van de fouten. Dit komt overeen met bevindingen uit eerder onderzoek (Van den Bergh e.a., 2010).

Mogelijkheden voor vervolgonderzoek

Zoals eerder aangehaald (Van den Bergh e.a., 2010) is longitudinaal onderzoek nodig om te onderzoeken hoe leerlingen zich ontwikkelen op de basisschool. Op basis van dit onderzoek kan geen groei van spellingvaardigheid bij leerlingen worden gemeten, omdat het een momentopname betreft. Wel zijn er verschillende leerjaren met elkaar vergeleken, met zeer uiteenlopende typen leerlingen. Het is interessant of een bepaald type leerling door de jaren heen beter of slechter gaat scoren op werkwoordspelling. Bovendien rijst het vermoeden dat de slechtere spellers in het basisonderwijs eerder op de havo terecht komen en de betere spellers eerder op het vwo. De Cito-toets maakt immers al een eerste verdeling. Longitudinaal onderzoek zou deze verwachting kunnen bevestigen of verwerpen.

In dit onderzoek is er vanuit gegaan dat 75% van alle leerlingen niveau 1F voor 80% beheerst. Daarom is het dictee van niveau 1F niet afgenomen bij de leerlingen. Naar aanleiding van de resultaten is het echter wel degelijk interessant om te onderzoeken of de havoleerlingen niveau 1F inderdaad beheersen.

Om meer inzicht te krijgen in de effectiviteit van het spellingonderwijs is het interessant om te achterhalen hoe op een school wordt omgegaan met werkwoordspelling: wordt er veel aandacht aan besteed en hoe wordt de stof aangeboden? Tevens kunnen verschillen tussen docenten een groot verschil maken in de kennis van de leerlingen. De hier gepresenteerde resultaten kunnen dan ook beïnvloed zijn door de wijze waarop leerlingen met werkwoordspelling in aanraking zijn gekomen, doordat de leerlingen niet allemaal les hebben gekregen van dezelfde docent. Ook waren de groepen zeer verschillend wat het aantal dyslecten en de groeps-grootte betreft. Dit maakt een vergelijking tussen de groepen moeilijk. Bovendien is het belangrijk om te beseffen dat slechts één

school heeft deelgenomen aan dit onderzoek. In vervolgonderzoek zou ook met deze factoren rekening gehouden moeten worden.

Een interessante vraag die ten slotte gesteld kan worden naar aanleiding van dit onderzoek is of andere aspecten van schrijfvaardigheid niet belangrijker zijn dan werkwoordspelling. De gemiddelde Nederlander blijkt zich immers amper nog te ergeren aan fouten die gemaakt worden met -d's en -t's (Gerrits, 2010).

Conclusie

Dit onderzoek is bedoeld om inzicht te geven in het (on)juist spellen van werkwoordsvormen door havo- en vwo-leerlingen. Van de Gein (2010) veronderstelde dat leerlingen aan het eind van het voortgezet onderwijs slechter spellen dan leerlingen aan het einde van de basisschool. Het onderzoek toont aan dat er grote verschillen bestaan tussen de havo en het vwo, maar dat er alleen in categorie 9 (verleden tijd zwakke werkwoorden met stam op -d of -t enkelvoud) en 10 (voltooid deelwoord eindigend op -d) een significante positieve ontwikkeling over de leerjaren wordt waargenomen. De effectiviteit van het spellingonderwijs (Bonset, 2010) lijkt dan ook opnieuw discutabel.

Vwo-leerlingen kunnen in de brugklas al meer dan volgens de referentieniveaus van hen verwacht wordt, wat de veronderstelling van Van de Gein (2010) ondersteunt. Dit geldt echter niet voor de havo-leerlingen. Uit dit onderzoek blijkt, net als uit het onderzoek van Van den Bergh e.a. (2010), dat de moeilijkere vormen van werkwoordspelling aan het eind van de havo niet beheerst worden. De vwo-leerlingen blijken deze vormen echter al wel te beheersen, ondanks dat Van den Bergh e.a. (2010) stellen dat de commissie-Meijerink ook bij deze leerlingen te positief is geweest in haar voorspelling.

Kortom: de huidige havo-leerlingen kunnen niet wat er van hen verwacht wordt volgens de referentieniveaus. Vwo-leerlingen kunnen daarentegen veel meer dan van hen verwacht wordt en beheersen de meeste regels (ook C10) al in klas 1.

LITERATUUR

- Bergh, H. van den, Es, A. van & Spijker, S. (2010). Spelling op verschillende niveaus: werkwoordspelling aan het einde van de basisschool en het einde van het voortgezet onderwijs. *Levende Talen Tijdschrift* 12(1), 3-14.
- Bonset, H. (2010). Spelling in het onderwijs: hoe staat het ermee, en hoe kan het beter? *Levende Talen Tijdschrift* 11(3), 3-17.
- Gein, J. van de (2010). Wenselijke, haalbare en feitelijke niveaus voor de werkwoordspelling. Kanttekeningen bij de empirische onderbouwing van een doorlopen- de leerlijn. *Levende Talen Tijdschrift* 11(1), 25-29.
- Gerrits, R. (2010). Met een d of een t, wat maakt het ook uit? *de Volkskrant*, 07/12/10.
- Grezel, E. J. (2007). Die spelfouten maken toch niks uit? Zorgen over taalvaardigheid van studenten. *Onze Taal* 6, 148-151.
- Haarhuis, J. M. (2008). Doorlopende leerlijnen. *Onderwijs en gezondheidszorg* 32(2), 15-17.
- Kuhlemeijer, H. & Bergh, H. van den (1989). *De proefpeiling Nederlands. Een onderzoek naar de haalbaarheid van peilingsonderzoek in het voortgezet onderwijs*. Specialistisch bulletin 74. Arnhem: Cito.
- Leferink, R. (2009). *Taal en rekenen op een hoger plan*. Enschede: SLO.
- Meijerink, H. P. (2008). *Over de drempels met taal en rekenen*. Enschede: SLO.
- Meijerink, H. P., Rijlaarsdam, G. C. W., Bergh, H. van den, Streun, A. van, Letschert, J. F., Vorle, R. B. M. van de & Bron, J. E. (2009). *Over de drempels met taal en rekenen – een nadere beschouwing*. Enschede: SLO.

MARJOLEIN VAN DER HORST (1987, Deventer) is afgestudeerd klinisch linguïst en bezig met de master Educatie en Communicatie: Nederlandse taal en cultuur. Daarnaast is zij als docente Nederlands werkzaam op het Antoniuscollege te Gouda. E-mail: <mvanderhorst@carmelcollegegouda.nl>.

HUUB VAN DEN BERGH (1957, promotie Universiteit van Amsterdam, 1989) is als bijzonder hoogleraar Didactiek en Toetsing van het Taalvaardigheidsonderwijs werkzaam bij het Departement Nederlands aan de Universiteit Utrecht. Zijn specialiteit ligt op het gebied van onderzoek naar de effectiviteit van taalonderwijs. Dit onderzoek is ondergebracht bij het Utrechts instituut voor Linguïstiek OTS.

JACQUELINE EVERS-VERMEUL (1973, promotie Universiteit Utrecht, 2005) werkt als docent-onderzoeker bij het Departement Nederlands aan de Universiteit Utrecht. Haar onderzoek, dat is ondergebracht bij het Utrechts instituut voor Linguïstiek OTS, richt zich onder andere op de taalontwikkeling van jonge kinderen en de begrijpelijkheid van teksten.